

УДК 347.965

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.6471053>
О.О. ШАНДУЛА,

 доцент кафедри адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент, м.Харків, Україна; e-mail: o.o.shandula@nlu.edu.ua;

 ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8055-0138>

ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

O.O. SHANDULA,

 Associate Professor, Chair of Advocacy, Yaroslav Mudryi National Law University, Ph.D. in Law, Ass. Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: o.o.shandula@nlu.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8055-0138>

CONCEPTS, SYSTEM AND SOURCES OF INTERNATIONAL STANDARDS OF ORGANIZATION AND ACTIVITY OF THE BAR

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Українська адвокатура як найважливіший вітчизняний правозахисний інститут має відповідати кращим світовим та загальнолюдським уявленням, виробленим у процесі розвитку тривалого аналізу та узагальнення досвіду окремих країн. Тому міжнародні стандарти організації діяльності адвокатури потребують відповідних теоретичних досліджень. У той же час, враховуючи важливість перспективи вивчення цього питання, неможливо враховувати усталені стандарти без розбору їхньої проблематики, яка потребує подальших досліджень. **Метою** статті є розробка концептуальних положень щодо міжнародних стандартів організації та діяльності прокуратури, а також з'ясування їх значення для системи національного законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність. **Методологічну основу** статті становить діалектичний та порівняльно-правовий (компаративний) методи наукового пізнання, за допомогою яких здійснено загальнотеоретичне дослідження міжнародних стандартів адвокатури та їх порівняння з положеннями національного законодавства України. **Результати** полягають в отриманні нових знань щодо правової природи, місця і ролі міжнародних стандартів в системі правового регулювання адвокатури на основі міжнародних документів та доктринальних положень. Це полягає у визначенні поняття та системи міжнародних стандартів організації і діяльності адвокатури; виокремленні основних джерел їх нормативної регламентації; проведенні науково обґрунтованої класифікації цих джерел. Джерелами міжнародних стандартів адвокатури є документи ООН та Ради Європи, а також корпоративних міжнародних структур адвокатури. **Висновки.** Встановлено, що міжнародні стандарти адвокатури – це вироблені світовою спільнотою та закріплені у міжнародно-правових актах норми, які встановлюють стандарти, критерії, якими повинні керуватися окремі держави під час законодавчої регламентації організації адвокатури, статусу адвокатів, засобів та процедур адвокатської діяльності. Міжнародні стандарти адвокатури необхідно розглядати у взаємозв'язку із міжнародними стандартами суміжних правових інститутів у сфері правосуддя – судової влади та прокуратури.

Ключові слова: адвокат; адвокатура; адвокатська діяльність; міжнародні стандарти; засади адвокатури

***

Problem statement. The Ukrainian Bar as the most important domestic remedial institute should correspond to the best world representation developed in the course of the analysis and generalization of the experience of the separate states. Accordingly, the international standards of the organization and activity of the Bar need appropriate theoretical research. The **purpose** of the scientific article is to develop conceptual provisions on international standards of organization and activity of the prosecutor's office, as well as to clarify their significance for the system of national legislation of Ukraine on advocacy and advocacy. The **methodological** basis of the article is dialectical and comparative-legal (comparative) methods of scientific knowledge, through which a general theoretical study of international standards of advocacy and their comparison with the provisions of the national legislation of Ukraine is carried out. The **results** of the scientific research are to gain new knowledge regarding the legal nature, place and role of international standards in the legal regulation system of

the bar based on international documents and doctrinal provisions. This consists in defining the concept and system of international standards of organization and activity of the bar; allocation of the main sources of their regulation; conducting a scientifically based classification of these sources. Sources of international standards of advocacy are UN and Council of Europe documents, as well as corporate international structures of advocacy. **Conclusions.** International standards of advocacy are norms developed by the world community and enshrined in international legal acts that establish standards, criteria that should be guided by individual states during the legislative regulation of the organization of advocacy, the status of lawyers, means and procedures of advocacy. International standards of advocacy must be considered in conjunction with international standards of related legal institutions in the field of justice - the judiciary and the prosecutor's office.

Key words: *the advocate; the Bar; lawyer activity; the international standards; legal profession principles*

Постановка проблеми

Інтеграція України у європейський простір, а також реформування судово-правової сфери відповідно до міжнародних стандартів актуалізовано сьогоднішнім часом. Положення означених стандартів є визначальними при удосконаленні законодавства у сфері функціонування суду та правоохоронних органів. Українська адвокатура як найголовніший вітчизняний правозахисний інститут також повинна відповідати кращим загальнолюдським уявленням, виробленим у процесі аналізу й узагальнення досвіду окремих провідних держав. Відповідно потребують належного теоретичного дослідження міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури.

Міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури були предметом досліджень багатьох вітчизняних учених. Так, значний внесок у їх дослідження зробила Т.Б. Вільчик, яка, досліджуючи адвокатуру як інститут реалізації права на правову допомогу у країнах Європейського Союзу, проаналізувала поняття, види та значення європейських стандартів адвокатури [1]. Водночас, її дослідження було першочергово спрямоване на стандарти, що складаються на рівні Європейського Союзу, що обумовило певну обмеженість вивчення вказаних питань.

Важливий внесок у вивчення міжнародних стандартів адвокатури зробила Н.М. Бакаянова, яка в межах дослідження функціональних та організаційних основ адвокатури України проаналізувала систему міжнародних стандартів, на яких вони базуються. Дослідниця з'ясувала вплив міжнародних стандартів на вітчизняну систему адвокатури, однак, з огляду на предметну спрямованість її наукової роботи, торкнулася цієї проблеми лише у найбільш загальних рисах [3].

Проблематику стандартів адвокатури ґрунтовно дослідила В.О. Святоцька у докторській дисертації на тему "Стандарти організації професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження" [3]. Дослідниця сформулювала визначення поняття "стандарти адвока-

тури" та виокремила його ознаки, здійснила класифікацію стандартів, а також проаналізувала їхній вплив на національне законодавство України. Однак варто зазначити, що її дослідження було предметно присвячене не міжнародно-правовим стандартам, а стандартам адвокатури в окремих державах, тому воно не вичерпало цієї багатоаспектної проблематики.

Серед зарубіжних авторів, які розглядали цю проблему, варто відмітити роботу М. Делі (Daly, 1999), яка проаналізувала дихотомію між стандартами та правилами на прикладі кодексів адвокатської етики США та інших західних країн [4]. Дослідниця вивчила розвиток стандартів та фактори, що впливають на них, однак вказана праця більшу увагу зосереджувала на корпоративних стандартах адвокатури.

Л. Терпі, С. Марк та Т. Гордон (Terry, Mark and Gordon, 2011) дослідили вплив глобалізації на регулювання адвокатської професії [5]. При цьому вчені розглянули міжнародні стандарти як фактор глобалізації, дія якого поступово нівелює відмінності між національними правовими системами. Такий оригінальний підхід дозволив їм моделювати загальні тренди подальшого розвитку міжнародних стандартів адвокатури, що стосуються законодавства у цій сфері більшості розвинутих країн.

Л. Левін, Л. Мезер та Л. Де-Грют Ван Левен (Levin, Mather and de Groot-van Leeuwen, 2018) розглянули вплив міжнародних організацій юристів на розробку міжнародних стандартів адвокатури [6]. Вчені дійшли закономірного висновку про те, що на сучасному етапі правове регулювання адвокатської діяльності значною мірою зумовлене міжнародними стандартами, які, в свою чергу, складаються під впливом міжнародних корпоративних асоціацій юристів.

Таким чином, доводиться констатувати, що проблематика міжнародних стандартів організації і діяльності адвокатури є настільки широкою, що, незважаючи на попередні наукові розробки у цій сфері, вона потребує подальшого

наукового аналізу. Так, у науковій юридичній літературі не є остаточно вирішеними питання щодо визначення поняття "міжнародні стандарти адвокатури" та його характерних ознак. Не є достатньо дослідженими проблеми класифікації міжнародних стандартів адвокатури. Все це обумовлює необхідність звернення до вказаної проблематики. Тому метою статті є розробка концептуальних положень щодо міжнародних стандартів організації та діяльності прокуратури, а також з'ясування їх значення для системи національного законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність. Її новизна полягає в наукових знаннях щодо правової природи, місця і ролі міжнародних стандартів у системі правового регулювання адвокатури на основі міжнародних документів та доктринальних положень. Завданнями статті є: визначити поняття та систему міжнародних стандартів організації і діяльності адвокатури; виокремити основні джерела їх нормативної регламентації; провести науково обґрунтовану класифікацію останніх.

Поняття та ознаки міжнародних стандартів

Передусім для з'ясування предмету дослідження необхідним є визначення поняття "міжнародний стандарт". В енциклопедичній юридичній літературі це поняття визначається як стандарт, прийнятий міжнародною організацією [7, с.437]; міжнародно-правові норми і принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права у тих чи інших сферах міждержавного співробітництва, що встановлюють певні мінімальні вимоги, дотримуватися яких повинні всі держави [8, с.615] тощо. Правничою наукою вироблені ознаки міжнародно-правових стандартів.

Зокрема, як зазначає С.М. Ляхівненко, говорячи про міжнародні правові стандарти з онтогенетичних та функціональних позицій, варто зазначити, що: а) під ними, насамперед, розуміються єдині принципи і норми щодо поведінки суб'єктів права, які зафіксовані в основних джерелах міжнародного права як універсальних, так і в регіональних правових актах; б) вони є оптимальними юридичними вимогами стосовно правових систем держав-учасниць міжнародного співтовариства; в) вони відображають найкращі правові досягнення міжнародного права та співробітництва держав-членів міжнародної спільноти та держав-членів універсальних і регіональних міжнародних міжурядових організацій; г) вони фіксуються у відповідних джерелах права

у вигляді принципів і норм права; г) вони об'єктивуються через основні джерела міжнародного права; д) вони є обов'язковими вимогами для держав-учасників міжнародних договорів, що містять такі правові стандарти; е) вони є основою для узгодження міжнародного і національного права [9, с.667].

В.О. Святоцька виділяє "універсальні сутнісні ознаки стандартів організації та професійної діяльності адвокатури, які притаманні як нормативно закріпленим стандартам, так і тим стандартам, які перебувають у процесі легітимізації". Вона відзначає, що "по-перше, вони є системою правил, які встановлюють типовий зразок (тобто правову модель) формування та функціонування адвокатури, вимог до кваліфікації, професійної та особистої поведінки адвоката і відображають особливості адвокатської діяльності. По-друге, стандарти адвокатури ґрунтуються на загальноновизначених цінностях адвокатської діяльності, закріплених у міжнародних, регіональних та національних правових актах (правозахисний характер адвокатської діяльності, повага до правосуддя, відчуття солідарності, особлива логіка мислення адвоката, належність адвокатури до інститутів громадянського суспільства, урахування змін і доповнень до законодавства та коливань слідчої й судової практики в адвокатській діяльності). По-третє, стандарти організації та професійної діяльності адвокатури базуються на звичаях і традиціях, що склалися впродовж століть адвокатської діяльності" [3, с.5].

Як зазначає О.В. Київець, сьогодні в міжнародному праві *de facto* створена та успішно функціонує ціла система стандартів, які регламентують різноманітні аспекти міжнародних відносин. Частина з них належить до пріоритетних сфер регулювання суспільних відносин. Для подальшого вдосконалення правової системи України та її входження в європейський правовий простір особливого значення набувають саме європейські правові стандарти. Це потребує активного вивчення основних сфер правового регулювання, насамперед у діяльності Європейського Союзу та Ради Європи із запровадження та дотримання європейських стандартів, що регулюють найважливіші сфери суспільних відносин [10]. Отже, йдеться про певні вироблені міжнародною спільнотою уніфіковані правила врегулювання правовідносин у тій чи іншій сфері, у нашому випадку – організації та діяльності адвокатури.

Міжнародні стандарти суміжних з адвокатурою інститутів

Уявлення про міжнародні стандарти адвокатури можна скласти на основі аналізу суміжних правових інститутів: судоустрою, судочинства, прокуратури тощо. Адже, зважаючи на взаємозв'язок суду, прокуратури та адвокатури у контексті здійснення правосуддя, у теорії міжнародних стандартів судової влади положення, присвячені адвокатурі, розглядаються у контексті надання доступу до правосуддя та забезпечення правовою допомогою, а також взаємодії суду з адвокатурою та прокуратурою [11, с.5, 7].

Найбільш розробленим є вчення про міжнародні стандарти судової влади. Як стверджує В.С. Бабкова, положення різних за юридичною силою, суб'єктами прийняття і сферою застосування міжнародно-правових актів утворюють цілісну систему міжнародних стандартів судової влади, серед яких можна виділити: (1) загальні (інституціональні) стандарти судової влади; (2) судоустрійні стандарти; (3) стандарти статусу суддів; (4) процесуальні стандарти. Дані положення виступають для національного законодавства як принципові, засадничі, керівні й основоположні, тобто на них повинна будуватися і відповідно до них – розвиватися і удосконалюватися галузь судового права України [12, с.142].

В.Д. Бринцев зазначає, що національна система судоустрою повинна базуватися на таких двох групах міжнародних стандартів: 1) комплексних стандартах, що закріплюють правила розгляду судових справ і загальні принципи (справедливість, неупередженість, публічність, відкритість, рівність всіх перед законом (судом) тощо); 2) стандартах (принципах) побудови системи судових органів (самостійність суду, незалежність суддів, єдність судової системи, доступність структур судової влади для всіх верств населення) [13, с.36–37].

На думку О. Саленка, під загально визначеними міжнародними стандартами у сфері судоустрою і статусу суддів слід розуміти міжнародні правові норми та принципи, закріплені в міжнародних нормативно-правових актах (загальносвітового чи європейського рівня) обов'язкового або рекомендаційного характеру, які встановлюють стандарти, критерії, якими повинні керуватися суб'єкти міжнародного права (держави) під час формування та забезпечення умов для роботи своїх судових систем, законодавчого визначення основ взаємовідносин судів з органами законодавчої й виконавчої влади, а також вимог до поведінки суддів, їх відбору, призначення, просуван-

ня по службі, відповідальності тощо [14, с.268].

Розглядаючи міжнародно-правові стандарти щодо діяльності прокуратури, А.В. Лапкін робить висновок, що їх значення для національного законодавства України полягає у тому, що вони слугують своєрідним орієнтиром, а також становлять відносно автономну щодо нього систему. Водночас, такі норми потребують конкретизації і доповнення з боку норм внутрішньодержавного права, оскільки містять найбільш загальні положення, які в кожній окремій державі мають свою специфіку [15, с.8].

На думку Т.Є. Колеснік, у ході врахування положень міжнародно-правових актів, які встановлюють та закріплюють стандарти забезпечення незалежності діяльності органів прокуратури в національне законодавство, необхідно обов'язково враховувати загальну тенденцію уніфікації та інтеграції норм міжнародного та національного права [16, с.20].

Вважаємо, що сформульовані положення із певними застереженнями можуть бути застосовані й до міжнародних стандартів організації та діяльності адвокатури. На їх основі поняття, що розглядається, можна визначити як вироблені світовою спільнотою та закріплені у міжнародно-правових актах норми, які встановлюють стандарти, критерії, якими повинні керуватися окремі держави під час законодавчої регламентації організації адвокатури, статусу адвокатів, засобів та процедур адвокатської діяльності.

Джерела міжнародних стандартів адвокатури

При характеристиці міжнародно-правових стандартів адвокатури необхідно звернути увагу на джерела їх регламентації, якими виступають міжнародно-правові акти. Останні, в свою чергу, можуть прийматися на рівні ООН або Ради Європи, мати обов'язковий або рекомендаційний характер для національного законодавця.

Так, на рівні ООН VIII Конгресом ООН з попередження злочинності та поведження з правопорушниками у 1990 р. були прийняті Основні принципи, що стосуються ролі юристів [17], а також Основні положення про роль адвокатів [18]. У них підкреслюється, що адекватне забезпечення прав людини й основних свобод, на які усі люди мають право, надається їм в економічному, соціальному, культурному, суспільному і політичному житті та вимагає, щоб усі люди мали ефективну можливість користуватися юридичною допомогою, що здійснюється незалежною юридичною професією. Задля цього, зокрема, проголошується право будь-якої лю-

дини звернутися за допомогою до адвоката за своїм вибором для підтвердження своїх прав і захисту на всіх стадіях кримінальної процедури, а також закріплюється обов'язок національних урядів гарантувати ефективну процедуру і працюючий механізм для реального й рівного доступу до адвокатів усіх осіб, що проживають на його території і підпорядковані його юрисдикції без поділу на раси, за кольором шкіри, етнічним походженням, статтю, мовою, релігією, політичними та іншими поглядами, національним або соціальним походженням, економічним чи іншим статусом тощо. Вказані документи, доповнюючи одне одного, сформулювали систему міжнародних стандартів організації та діяльності адвокатури за такими напрямками: доступ до адвокатів і юридичної допомоги; спеціальні гарантії в кримінальній юстиції; кваліфікація і підготовка адвокатів; обов'язки й відповідальність адвокатів; гарантії діяльності адвокатів; свобода висловлювань і асоціацій; професійні асоціації адвокатів; дисциплінарні стягнення і дисциплінарне провадження.

Положення вказаних актів необхідно розглядати в єдності і взаємозв'язку із європейськими стандартами організації та діяльності адвокатури. На рівні Ради Європи положення, присвячені адвокатури, викладаються у таких актах: Рекомендації R (2000) 21 Комітету міністрів державам-учасницям про свободу професійної діяльності адвокатів [19, с.536-539], Резолюції (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах від 18.02.1976 р. [20, с.297]; Резолюції (78) 8 Комітету міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації від 02.03.1978 р. [21, с.298-300], а також у Висновку Консультативної Ради Європейських суддів (2013) 16 від 15.11.2013 р. про відносини між суддями та адвокатами [22, с.558-564].

Зокрема, перший з цих документів визначив поняття «адвокат», яке означає особу, яка відповідно до національного законодавства кваліфікована та уповноважена захищати та діяти від імені своїх клієнтів, займатися юридичною практикою, з'являтися офіційно в суді і консультувати та представляти своїх клієнтів у питаннях права. Ним було сформульовано загальні принципи свободи професійної діяльності адвокатів; вимоги щодо юридичної освіти, професійної підготовки і приєднання до правничої професії; роль і обов'язки адвокатів; засади щодо доступу усіх осіб до адвокатів; стандарти щодо

об'єднання адвокатів; правила дисциплінарного провадження щодо адвокатів тощо.

Висновок Консультативної Ради Європейських суддів (2013) 16 від 15.11.2013 р. про відносини між суддями та адвокатами закріпив спільні стандарти щодо ролі суддів та адвокатів у відправленні правосуддя, сформулював низку положень, спрямованих на покращення процесуальних відносин, діалогу та зв'язку під час судового провадження, а також сформулював етичні принципи взаєморозуміння та поваги до кожної зі сторін тощо.

Крім вказаних, у науковій юридичній літературі розглядаються й інші джерела міжнародних стандартів адвокатури. Так, на основі дослідження таких актів, як Загальні принципи правової професії, прийняті Міжнародною асоціацією юристів від 20.09.2006 р., Хартії основоположних принципів європейської правової професії, ухваленої Радою адвокатів та правових товариств Європи від 24.11.2006 р., та Кодексу поведінки європейських адвокатів, ухваленого Радою адвокатів та правових товариств Європи від 28.10.1988 р., С.О. Іваницький формулює такі принципи адвокатської діяльності: незалежність; чесність; прямота і безсторонність; недопущення конфлікту інтересів; несумісність професій; конфіденційність; домінантність інтересів клієнта; компетентність; повага до колег за професією; саморегуляція правової професії тощо [23, с.190-192].

Т.Б. Вільчик на підставі вивчення рішень Європейського суду з прав людини окремо виокремлює загальні принципи адвокатського імунітету. Зокрема, 1) адвокат має бути застрахований від позову за звинуваченням у неналежному виконанні обов'язків або за інші дії, вчинені ним при розгляді справи в суді, які порушують права його клієнта; 2) імунітет адвоката поширюється на його діяльність, пов'язану з рішеннями, що впливають на розгляд справи в суді. Попередня діяльність адвоката позначається лише на способі, в який справа розглядатиметься в суді; 3) "Адвокатський імунітет закінчується, як тільки закриваються двері суду". Він не поширюється на підготовчі заходи, такі як збір документів, надання консультацій тощо, оскільки це вже буде крайністю і не буде природним. Разом із тим імунітет як загальне правило для адвокатів, яке захищає їх від відповідальності, поширюється і на деяку досудову діяльність, яка тісно пов'язана або є допоміжною щодо слухання справи в суді; 4) деякі держави повністю відмовляються від дії імунітету адвоката (на-

приклад, в Новій Зеландії); 5) у деяких справах питання адвокатського імунітету вирішуються на користь адвокатів [1, с.288–289].

Н.М. Бакаянова, розглядаючи проблеми запровадження виключного права адвокатів на здійснення захисту від обвинувачення та представництва, робить висновок, що розширення адвокатської монополії, встановлення єдиних стандартів до діяльності захисників і представників є логічним етапом еволюції правової системи [2, с.15].

З огляду на це, можна зробити висновок, що система міжнародних стандартів організації та діяльності адвокатури, сформульована у документах ООН та Ради Європи і їхніх структур, потребує доповнення за рахунок положень актів міжнародних корпоративних структур адвокатів.

Висновки

1. Міжнародні стандарти адвокатури – це вироблені світовою спільнотою та закріплені у міжнародно-правових актах норми, які встановлюють стандарти, критерії, якими повинні керуватися окремі держави під час законодавчої регламентації організації адвокатури, статусу адвокатів, засобів та процедур адвокатської діяльності. Джерелами їх регламентації виступають документи ООН та Ради Європи, а також корпоративних міжнародних структур адвокатури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2016. 490 с.
2. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.
3. Святоцька В. О. Стандарти організації професійної діяльності адвокатури: порівняльно-правове дослідження: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2021. 535 с.
4. Daly M. C. The dichotomy between standards and rules: a new way of understanding the differences in perceptions of lawyer codes of conduct by US and foreign lawyers. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 1999. Vol. 32. Is. 4. Pp. 1117–1163.
5. Terry L. S., Mark S., Gordon T. Trends and Challenges in Lawyer Regulation: The Impact of Globalization and Technology. *Fordham Law Review*. 2011. Vol. 80. Pp. 2661–2684.
6. Levin L. C., Mather L., de Groot-van Leeuwen L. The impact of international lawyer organizations on lawyer regulation. *Fordham International Law Journal*. 2018. Vol. 42. Is. 2. Pp. 407–479.
7. Большая юридическая энциклопедия. Москва: Книжный мир, 2010. 960 с.
8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемчушенко (гол. редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.
9. Ляхівненко С. М. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 666–672.
10. Ківець О. В. Європейські правові стандарти як міжнародно-правова категорія. *Європейські студії і право*. 2012. № 1 (5). <http://eurolaw.org.ua/11-ukrainian-journal-of-european-studies/1-5-2012/44-2011-12-29-14-40-03>
11. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.
12. Бабкова В. С. Міжнародні стандарти як джерела судового права України. *Право України*. 2015. № 7. С. 136–143.

ри. Загалом, залежно від рівня правового регламентування, міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури можна поділити на три групи: (1) стандарти, закріплені у документах ООН та її структур; (2) стандарти, закріплені у документах Ради Європи та її структур; (3) документи, розроблені та ухвалені міжнародними корпоративними структурами адвокатури.

2. Система міжнародних стандартів адвокатури складається з принципів і правил за такими напрямками: доступ до адвокатів і юридичної допомоги; спеціальні гарантії для адвокатів; кваліфікація і підготовка адвокатів; обов'язки й відповідальність адвокатів; гарантії діяльності адвокатів; свобода висловлювань і асоціацій; професійні асоціації адвокатів; дисциплінарні стягнення й дисциплінарне провадження.

Вище названі принципи адвокатури необхідно розглядати у взаємозв'язку із міжнародними стандартами суміжних правових інститутів у сфері правосуддя – судової влади та прокуратури.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження виконано ініціативно та не отримало будь-якого фінансування.

13. Бринцев В. Д. Система організаційного забезпечення судової влади України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 2011. 520 с.
14. Саленко О. Міжнародні стандарти у сфері судоустрою та статусу суддів, їх зміст і класифікація. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2014. № 3. С. 263–269.
15. Лапкін А. В. Правові основи прокурорської діяльності: наук.-практ. посіб.; за ред. П. М. Каркача. Харків: Право, 2013. 320 с.
16. Колеснік Т. Є. Міжнародно-правові стандарти забезпечення незалежності прокуратури та можливості їх використання в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 1. Т. 4. С. 16–21.
17. Основные принципы, касающиеся роли юристов: приняты VIII Конгрессом ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями; Гавана, 27 августа – 7 сентября 1990 г. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_313
18. Основні положення про роль адвокатів: прийняті VIII Конгресом ООН з попередження злочинів у серпні 1990 р. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835
19. Рекомендація R (2000) 21 Комітету міністрів державам-учасницям про свободу професійної діяльності адвокатів. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*. Київ, 2015. С. 536–539.
20. Резолюція (76) 5 Комітету міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу в цивільних, господарських і адміністративних справах від 18.02.1976 р. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*. Київ, 2015. С. 297.
21. Резолюція (78) 8 Комітету міністрів Ради Європи про безоплатну правову допомогу і юридичні консультації від 02.03.1978. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*. Київ, 2015. С. 298–300.
22. Висновок Консультативної Ради Європейських суддів (2013) 16 від 15.11.2013 р. про відносини між суддями та адвокатами. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*. Київ, 2015. С. 558–564.
23. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

REFERENCES

1. Vilchuk, T. B. (2016). *Advokatura yak instytut realizatsii prava na pravovu dopomohu: porivnialno-pravovyi analiz zakonodavstva krain Yevropeiskoho Soiuzu ta Ukrainy* [Advocacy as an institution for the realization of the right to legal aid: a comparative legal analysis of the legislation of the countries of the European Union and Ukraine]. Doctor's thesis (12.00.10). Kharkiv (in Ukr.).
2. Bakaianova, N. M. (2017). *Osnovy advokatury Ukrainy: funktsionalni ta orhanizatsiini aspekty* [Fundamentals of the Bar of Ukraine: functional and organizational aspects]. Monohrafiia. Odesa: Yurydychna literatura (in Ukr.).
3. Sviatotska, V. O. (2021). *Standarty orhanizatsii profesiinoi diialnosti advokatury: porivnialno-pravove doslidzhennia* [Standards for the organization of the professional activity of the bar: a comparative legal study]. Doctor's thesis (12.00.10). Kharkiv (in Ukr.).
4. Daly, M. C. (1999). The dichotomy between standards and rules: a new way of understanding the differences in perceptions of lawyer codes of conduct by US and foreign lawyers. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 32(4), 1117–1163.
5. Terry, L. S., Mark, S., & Gordon, T. (2011). Trends and Challenges in Lawyer Regulation: The Impact of Globalization and Technology. *Fordham Law Review*, (80), 2661–2684.
6. Levin, L. C., Mather, L., & de Groot-van Leeuwen, L. (2018). The impact of international lawyer organizations on lawyer regulation. *Fordham International Law Journal*, 42(2), 407–479.
7. *Bolshaia yurydycheskaia entsyklopediia* [Great Legal Encyclopedia]. Moskva: Knyzhnyi myr, 2010 (in Russ.).
8. Shemchushenko, Yu. S. (Red.). (2003). *Iurydychna entsyklopediia* [Legal encyclopedia]: V 6 t. Kyiv: Ukr. entsykl., T. 5: P-S (in Ukr.).
9. Liakhivnenko, S. M. (2011). Mizhnarodni pravovi standarty: do vyznachennia poniattia ta vydovoi kharakterystyky [International legal standards: to the definition of the concept and species characteristics]. *Derzhava i pravo*, (51), 666–672 (in Ukr.).
10. Kyivets, O. V. (2012). Yevropeiski pravovi standarty yak mizhnarodno-pravova katehoriia [European legal standards as an international legal category]. *Yevropeiski studii i pravo*, 1(5). <http://eurolaw.org.ua/11-ukrainian-journal-of-european-studies/1-5-2012/44-2011-12-29-14-40-03> (in Ukr.).
11. *Ievropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochnynstva* [European and international standards in the field of justice]. Kyiv, 2015 (in Ukr.).

12. Babkova, V. S. (2015). Mizhnarodni standarty yak dzherela sudovoho prava Ukrainy [International standards as sources of judicial law of Ukraine]. *Pravo Ukrainy*, (7), 136–143 (in Ukr.).
13. Bryntsev, V. D. (2011). Systema orhanizatsiinoho zabezpechennia sudovoi vlady Ukrainy [The system of organizational support of the judiciary of Ukraine]. Doctor's thesis (12.00.10). Kharkiv (in Ukr.).
14. Salenko, O. (2014). Mizhnarodni standarty u sferi sudoustroiu ta statusu suddiv, yikh zmist i klasyfikatsiia [International standards in the field of the judiciary and the status of judges, their content and classification]. *Natsionalnyi yurydycheskyi zhurnal: teoriya y praktyka*, (3), 263–269 (in Ukr.).
15. Lapkin, A. V.; Karkach, P. M. (Red.). (2013). *Pravovi osnovy prokurorskoj diialnosti* [Legal basis of prosecutor's activity]. Nauk.-prakt. posib. Kharkiv: Pravo (in Ukr.).
16. Koliesnik, T. Ye. (2015). Mizhnarodno-pravovi standarty zabezpechennia nezalezhnosti prokuratury ta mozhyvosti yikh vykorystannia v Ukraini [International legal standards for ensuring the independence of the prosecutor's office and the possibility of their use in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriia "Iurydychni nauky"*, 1(4), 16–21 (in Ukr.).
17. *Osnovniy pryntsyp, kasaiushchiesia roly yurystov: pryniati VIII Konhressom OON po preduprezhdeniyu prestupnosti y obrashcheniyu s pravonarushyteliamy* [Basic principles concerning the role of lawyers: adopted by the VIII United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders]. Havana, 27 avhusta - 7 sentiabria 1990 h. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_313 (in Russ.).
18. *Osnovni polozhennia pro rol advokativ: pryiniati VIII Konhresom OON z poperedzhennia zlochyniv u serpni 1990 r.* [Basic provisions on the role of lawyers: adopted by the VIII UN Congress on Crime Prevention in August 1990.]. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835
19. Rekomendatsiia R (2000) 21 Komitetu ministriv derzhavam-uchasnytsiam pro svobodu profesiinoi diialnosti advokativ. *Yevropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochnystva* [Recommendation R (2000) 21 of the Committee of Ministers to the participating States on the freedom of professional activity of lawyers]. Kyiv, 2015 (s. 536–539) (in Ukr.).
20. Rezoliutsiia (76) 5 Komitetu ministriv Rady Yevropy pro bezoplatnu pravovu dopomohu v tsyvilnykh, hospodarskykh i administratyvnykh spravakh vid 18 liutoho 1976 r. [Resolution (76) 5 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on free legal assistance in civil, economic and administrative matters dated February 18, 1976]. *Yevropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochnystva*. Kyiv, 2015. (s. 297) (in Ukr.).
21. Rezoliutsii (78) 8 Komitetu ministriv Rady Yevropy pro bezoplatnu pravovu dopomohu i yurydychni konsultatsii vid 2 bereznia 1978 r. [Resolutions (78) 8 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on free legal aid and legal consultations dated March 2, 1978]. *Yevropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochnystva*. Kyiv, 2015. (s. 298–300). (in Ukr.).
22. Vysnovok Konsultatyvnoi Rady Yevropeiskykh suddiv (2013) 16 vid 15 lystopada 2013 r. pro vidnosyny mizh suddiamy ta advokatamy [Opinion of the Advisory Council of European Judges (2013) 16 of 15.11.2013 on relations between judges and lawyers]. *Yevropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochnystva*. Kyiv, 2015. (s. 558–564). (in Ukr.).
23. Ivanytskyi, S. O. (2017). *Teoretychni osnovy orhanizatsii advokatury v Ukraini: pryntsypy ta systema* [Theoretical foundations of the organization of the bar in Ukraine: principles and system]. Monohrafiia. Kyiv: Interservis (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 72 pp. 90–97 (1).

Related identifiers:
 10.5281/zenodo.6471053
http://forumprava.pp.ua/files/090-097-2022-1-FP-Shandula_10.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2022_1_10.pdf

License (for files):
[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 07.04.2022
Accepted: 27.04.2022
Published: 06.05.2022
Available online: 06.05.2022

Cite as:

Шандула, О. О. (2022). Поняття, система та джерела міжнародних стандартів організації та діяльності адвокатури. *Форум Права*, 72(1), 90–97. <http://doi.org/10.5281/zenodo.6471053>

Shandula, O. O. (2022). Ponyattya, systema ta dzherela mizhnarodnykh standartiv orhanizatsiyyi ta diyalnosti advokatury [Concepts, System and Sources of International Standards of Organization and Activity of the Bar]. *Forum Prava*, 72(1), 90–97. <http://doi.org/10.5281/zenodo.6471053>